
Norma, kas visā apcietinājuma laikā paredzēja veikt apcietinātās personas visas privātās sarakstes kontroli, neatbilst Satversmes 96. pantam

Satversmes tiesa 2019. gada 28. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-24-01 “Par Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 28. panta otrās daļas, redakcijā, kas bija spēkā līdz 2018. gada 2. janvārim, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam”.

Apstrīdētā norma

Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 28. panta otrā daļa, redakcijā, kas bija spēkā līdz 2018. gada 2. janvārim, noteica: “Izmeklēšanas cietuma darbinieki kontrolē apcietinātā saraksti un telefonsarunas (izņemot saraksti un telefonsarunas ar šā likuma 15. panta trešajā daļā minētajiem adresātiem). Ja korespondences vai telefonsarunas saturs apdraud citu cilvēku tiesības, demokrātisku valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību, patiesības noskaidrošanu kriminālprocesā, kā arī ieslodzījuma vietu drošību, korespondenci aiztur vai pārtrauc telefonsarunu un paskaidro apcietinātajam korespondences aizturēšanas vai šīs sarunas pārtraukšanas iemeslu.”

Augstāka juridiska spēka norma

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 96. pants: “Ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību.”

Lietas fakti

Lieta tika ierosināta pēc Augstākās tiesas (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikuma. Tās izskatīšanā ir administratīvā lieta, kas ierosināta pēc personas pieteikuma par izmeklēšanas cietuma faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzināšanu. Personas korespondence izmeklēšanas cietumā tikusi kontrolēta, pamatojoties uz apstrīdēto normu. Pieteikuma iesniedzēja norādīja, ka apstrīdētā norma

neatbilst Satversmes 96. pantam, jo tajā ietvertais pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu un neatbilst samērīguma principam.

Tiesas secinājumi

Ņemot vērā Pieteikuma iesniedzējas argumentus, Satversmes tiesa atzina, ka tai šajā lietā jāvērtē apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 96. pantam tiktāl, ciktāl apstrīdētā norma paredz kontrolēt apcietinātās personas privāto saraksti. [8.]

Par pamattiesību ierobežojumu

Satversmes tiesa norādīja, ka tiesības uz korespondences neaizskaramību aptver arī tiesības brīvi sazināties ar citām personām, saglabājot savstarpējās saziņas satura personisko raksturu un šādu saziņu sargājošo konfidencialitāti dažādās situācijās. Par šo pamattiesību subjektu var būt ikviena persona, citstarp arī apcietināta persona. Apcietināto personu rakstveida saziņa ar citām personām ir īpaši nozīmīga tāpēc, ka ir ierobežota šo personu brīvība. Turklāt izolācija no sabiedrības var palielināt varas ļaunprātīgas izmantošanas risku ieslodzījuma vietās. Tāpēc apcietinātai personai tik svarīgas ir tiesības sazināties ar personām, kas atrodas ārpus ieslodzījuma vietas, un ir būtiski tas, lai apcietinātā persona varētu gan nosūtīt, gan saņemt vēstules un citus pasta sūtījumus, ievērojot privātumu. Līdz ar to Satversmes tiesa secināja, ka Satversmes 96. pants aizsargā arī apcietināto personu korespondences neaizskaramību. [9.]

Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētajā normā noteiktais pienākums atvērt un pārbaudīt apcietinātās personas privāto korespondenci, kā arī tiesības noteiktos gadījumos aizturēt apcietinātās personas privāto korespondenci rada šai personai Satversmes 96. pantā noteikto pamattiesību ierobežojumu. [10.]

Par apstrīdētās normas skaidrību

Satversmes tiesa konstatēja, ka apcietinātās personas ir informētas par to, ka pēc viņu ievietošanas izmeklēšanas cietumā atbilstoši apstrīdētajai normai tiek saprātīgā termiņā kontrolēta viņu privātā korespondence, tostarp pārbaudot tās saturu un, ja nepieciešams,

korespondenci aizturot, kā arī apcietinātās personas tiek informētas par viņu tiesību aizsardzības iespējām. Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētā norma nepiešķir izmeklēšanas cietuma darbiniekiem rīcības brīvību attiecībā uz korespondences atvēršanu un tās satura pārbaudi. Apstrīdētā norma paredz arī gadījumus, kad korespondenci var aizturēt, un pienākumu tās aizturēšanas gadījumā nekavējoties paskaidrot apcietinātajai personai korespondences aizturēšanas iemeslu. Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma ir pietiekami skaidri formulēta, lai apcietinātā persona varētu izprast no šīs normas izrietošā tiesību ierobežojuma saturu un saprātīgi paredzēt tās piemērošanas sekas. [12.]

Par ierobežojuma leģitīmo mērķi

Satversmes tiesa piekrita procesa dalībnieku un pieaicināto personu viedoklim, ka apcietināto personu korespondences neaizskaramības ierobežojums ir noteikts sabiedrības interesēs, lai novērstu kārtības un drošības apdraudējumus, kā arī nodrošinātu netraucētu kriminālprocesa norisi. Netraucēta kriminālprocesa norise citstarp aizsargā cietušo personu tiesības uz taisnīgu kriminālprocesa norisi, kā arī liecinieku tiesības un pienākumu sniegt patiesu liecību. Satversmes tiesa secināja, ka tādējādi ar apstrīdētajā normā ietvertu pamattiesību ierobežojumu tiek aizsargāta gan sabiedrības drošība, gan citu cilvēku tiesības. [13.]

Satversmes tiesa norādīja: kontrolējot apcietināto personu saraksti, izmeklēšanas cietuma administrācija var iepazīties ar sarakstes saturu un uzzināt par apcietinātās personas nolūkiem un darbībām, kas, iespējams, ir vērstas pret izmeklēšanas cietuma kārtību vai piemērotā drošības līdzekļa – apcietinājuma – mērķiem. Tādējādi Satversmes tiesa secināja, ka sarakstes kontrole ir piemērots līdzeklis pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķu – citu cilvēku tiesību un sabiedrības drošības aizsardzība – sasniegšanai. [15.]

Par alternatīviem līdzekļiem leģitīmā mērķa sasniegšanai

Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus – citu cilvēku tiesību un sabiedrības drošības aizsardzība – var sasniegt ar tādu korespondences kontroli, atbilstoši kurai atbildīgā amatpersona veic individuālu apstākļu izvērtējumu un apcietinātās personas korespondenci pārbauda, to atverot, izlasot

vai aizturot, tad, ja tas ir nepieciešams, lai novērstu risku, ka var tikt aizskartas citu cilvēku tiesības vai apdraudēta sabiedrības drošība. Pārbaudes intensitāte un veids var būt atkarīgs no dažādiem apstākļiem, tostarp no atrašanās apcietinājumā ilguma un apcietinātās personas uzvedības ieslodzījuma vietā. Tātad apcietinātās personas korespondenci var pārbaudīt, tostarp atvērt, izlasīt vai aizturēt, tādā gadījumā, ja atbildīgajai amatpersonai ir pamats veikt šādu pārbaudi un konkrētais kontroles veids ir izraudzīts tādēļ, lai novērstu kādu no iepriekš minētajiem riskiem. Savukārt persona varētu atbilstoši Administratīvā procesa likumam pārsūdzēt faktisko rīcību – korespondences kontroli – un attiecīgi tiesa varētu pārbaudīt, vai konkrētajā gadījumā, ņemot vērā individuālos apstākļus, bija konstatējama nepieciešamība citu cilvēku tiesību aizskārums vai sabiedrības drošības apdraudējuma novēršanai veikt apcietinātās personas korespondences kontroli. Citstarp tiesai šādā gadījumā būtu jāizvērtē, vai kontrole veikta tādā apmērā, kāds bija nepieciešams, lai novērstu kādu no iepriekš minētajiem riskiem.

Līdz ar to Satversmes tiesa secināja, ka pastāv saudzējošāks apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķu sasniegšanas līdzeklis – korespondences kontrole tādā gadījumā, ja pēc individuāla apstākļu izvērtējuma ir konstatējama pamatota nepieciešamība veikt šādu kontroli, un tādā apmērā, lai novērstu citu cilvēku tiesību vai sabiedrības drošības apdraudējumu. Tāpēc Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētā norma, ciktāl tā paredz korespondences kontroli visā apcietinājuma laikā bez individuāla apstākļu izvērtējuma un citu cilvēku tiesību vai sabiedrības drošības apdraudējuma konstatēšanas, neatbilst Satversmes 96. pantam. [16.]

Par sprieduma atpakaļvērstu spēku

Satversmes tiesa ievēroja, ka apstrīdētās normas piemērošanas rezultātā radītā personas pamattiesību aizskārums gadījumā apstrīdētās normas atzīšana par spēku zaudējušu no pamattiesību aizskārums rašanās brīža attiecībā uz personām, kuras uzsākušas savu tiesību aizsardzību administratīvā procesa ietvaros, ir vienīgā iespēja aizsargāt šo personu pamattiesības. Tādēļ tiesa atzina, ka apstrīdētā norma attiecībā uz personām, kurām šī norma ir piemērojama un kuras uzsākušas savu tiesību aizsardzību administratīvā procesa ietvaros, bet attiecībā uz kurām administratīvais process vēl nav noslēdzies, atzīstama par spēkā neesošu no pamattiesību aizskārums rašanās brīža. [17.]

Satversmes tiesa arī vērsa uzmanību, ka to, vai administratīvās tiesas tiesvedībā esošajās lietās pārsūdzētās faktiskās rīcības gadījumā ir pastāvējuši apstākļi, kas pieļauj kontroles veikšanu, un vai iestāde ir izvēlējusies samērīgāko sarakstes kontroles veidu, pārbauda administratīvā tiesa, izvērtējot konkrētās lietas apstākļus. [16.]

Satversmes tiesa nosprieda:

atzīt Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 28. panta otro daļu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2018. gada 2. janvārim, ciktāl tā paredz apcietināto personu korespondences kontroli visā apcietinājuma laikā bez individuāla apstākļu izvērtējuma un citu cilvēku tiesību vai sabiedrības drošības apdraudējuma konstatēšanas, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam un attiecībā uz personām, kurām šī norma ir piemērota un kuras uzsākušas savu tiesību aizsardzību administratīvā procesa ietvaros, bet attiecībā uz kurām administratīvais process vēl nav noslēdzies, par spēkā neesošu no šo personu pamattiesību aizskārums rašanās brīža.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams, tas stājas spēkā tā publicēšanas dienā. Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājaslapā:

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt izpratni par Satversmes tiesā izskatāmajām lietām. Tā nav uzskatāma par nolēmuma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Ketija Strazda

Satversmes tiesas priekšsēdētājas palīdze

Ketija.Strazda@satv.tiesa.gov.lv,

67830749, 26200580